

ŞEVKET BİLÂLÎ DİVANI

(İnceleme - Metin)

HAZIRLAYAN
KADRIYE HOCAOĞLU ALAGÖZ

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2024, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 373

Edebiyat: 191

ISBN 978-625-6769-97-7

Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2024

Hazırlayan: Kadriye Hocaoğlu Alagöz

Kitap Editörü: Beyhan Kesik

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Repro Bir Matbaacılık

(Sertifika No: 47381)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Şevket Bilâlî Divanı (İnceleme-Metin)

Hazırlayan: Kadriye Hocaoğlu Alagöz (Dr.) Editör: Beyhan Kesik (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2024.

361 s. ; 13,5 x 21,0 cm (DBY Yayınları ; No. 373) ____

ISBN 978-625-6769-97-7

1- Edebiyat 2- Eski Türk Edebiyatı 3- Divan Edebiyatı 4- Divan 5- Şiir

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Kısaltmalar	6
Ön Söz	9

1. BÖLÜM

Şevket Bilâlî'nin Hayatı, Eseri ve Edebî Kişiliği

1.1. Hayatı.....	13
1.2. Eseri (Divan).....	17
1.3. Edebî Kişiliği.....	22
1.3.1. Ele Aldığı Konular.....	22
1.3.2. Şevket Bilâlî ve Aruz.....	35
1.3.3. Kafiye ve Redif.....	39
1.3.4. Dil.....	41
1.4. Etkilendiği Şair ve Kişiler.....	53

2. BÖLÜM

Metin

2.1. Divan'a Dair Birkaç Söz.....	57
2.1.1. Nüsha Tavsifi.....	58
2.1.2. Nüshanın İmla Hususiyetleri.....	59
2.2. Metni Kurarken İzlenen Yöntem.....	66

Sonuç.....	69
Şevket Bilâli Divanı / Metin.....	73
Kaynakça.....	241
Şevket Bilâli Divanı / Tıpkıbasım.....	243

Ön Söz

Klasik Türk edebiyatı alanında yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunu, o döneme ait metinlerin yayımı oluşturmaktadır. Bir metnin yayımının hazırlanması sadece o metni günümüz okucucusuna/araştırmacısına ulaştırmakla kalmaz; müellifi/müstensihi hakkında bilinmeyen yahut günümüze ulaşmayan bilgilerin de gün ışığına çıkarılmasını sağlar. Ayrıca dönemin sosyo-kültürel yapısı, içinde bulunduğu toplumun gelenekleri-görenekleri, âdetleri ve şehir kültürü ile ilgili hususların tespitinde de bir başvuru kaynağı olarak kullanılır.

XIX. yüzyılda yaşamış Bayburtlu şairlerden biri olan Şevket Bilâli'nin hayatı ve eserleri hakkında kaynaklarda herhangi bilgi bulunmamaktadır. Günümüze ulaşan tek eseri, *Divan*'ıdır. Eserin bilinen tek nüshası, M. Fatih Köksal'ın şahsi kütüphanesinde Yz. 37-D.14 numarada kayıtlıdır.

Şevket Bilâli Divanı başlıklı çalışma, tespit edilebilen bilgiler ışığında şairin hayatı ve edebî kişiliği ile ilgili bilgileri edebiyat tarihine kazandırmayı amaçlamaktadır. Eserin tertibine, nazım şekilleri ve vezinle ilgili hususiyetlerine dikkat edildiğinde klasik tertipten uzak bir divan olduğunu söylemek mümkündür.

Hazırlanan çalışma, iki bölüm ve metnin tıpkıbasımından oluşmaktadır. 1. Bölüm'de "Şevket Bilâli'nin Hayatı, Eseri ve Edebî

Kişiliği” ele alınmıştır. “Hayatı” alt başlığında Şevket Bilâli’nin eserinden yola çıkılarak hayatıyla ilgili tespit edilen bilgiler değerlendirilmiştir. “Eseri (Divan)” alt başlığında *Divan*’daki manzumeler, şekil ve tür özellikleri açısından ele alınmıştır. “Edebî Kişiliği” başlığı altında şairin sanatını etkileyen isimler, şiirinde dikkat çeken unsurlar; aruz, kafiye ve redif, dil ve imla özelliklerine temas edilmiştir.

2. Bölüm’de yer alan “Metin” ana başlığı, “*Divan*’a Dair Birkaç Söz”, “Nüsha Tavsifi”, “Nüshanın İmla Hususiyeti”, “Metni Kurarken İzlenen Yöntem” ve “Metin” bölümlerini içermektedir. Metin, yeni Türk harflerine aktarılmış ve metnin “Tıpkıbasım”ına yer verilmiştir.

Son yıllarda dile getirilen durumlardan biri, klasik Türk edebiyatı için çalışılacak metinlerin sayısının azaldığı yönündedir. Bu çıkarıma kısmen katılmak mümkündür. Ancak çalışılan metnin, edebî malzeme içermesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırdığım/tespit ve temin ettiğim metinlerde böyle bir sorunla karşılaştığımda Prof. Dr. M. Fatih Köksal’ın desteği paha biçilmezdi. Kıymetli hocam, bilinen tek nüshası şahsi kütüphanesinde bulunan *Şevket Bilâli Divanı*’nı çalışmam için bana teslim etti. Ayrıca kitabın yayıma hazırlanma sürecinde yardımını hiçbir zaman esirgemedi. Metnin tamamının gözden geçirilmesi, incelemenin nasıl bir yöntemle ele alınması gerektiği hususunda hocamın her zaman desteğiyle karşılaştım; bu noktada ne kadar teşekkür etsem az kalacaktır. Hocamın desteği ve yardımları olmasaydı elinizdeki bu kitap ortaya çıkmamış olacaktı. Bu çalışma aracılığıyla hocam Prof. Dr. M. Fatih Köksal’a bir kez daha teşekkür ederim. Ayrıca kitabın editörlüğünü üstlenen kıymetli hocam Prof. Dr. Beyhan Kesik’e yönlendirmeleri dolayısıyla minnettarım.

Şevket Bilâli Divanı aracılığıyla bugüne kadar yaptığım tüm çalışmalarda sonsuz desteğini gördüğüm bazı isimleri anmadan geçemeyeceğim. Eğitim hayatım boyunca desteğini hissettiğim

hocam Prof. Dr. Özlem Ercan’a, Arapça-Farsça ibarelerin okunmasında/anlamlandırılmasında her zaman görüşlerine başvurduğum hocam Doç. Dr. Mehmet Çelenk’e, meslektaşım ve dostum Dr. Burcu Kaya Çakı’ya, başta ailem olmak üzere her zaman yanımda olan sevgili eşim Alper Alagöz ve biricik kızım Gökçe Alagöz’e teşekkürlerimle...

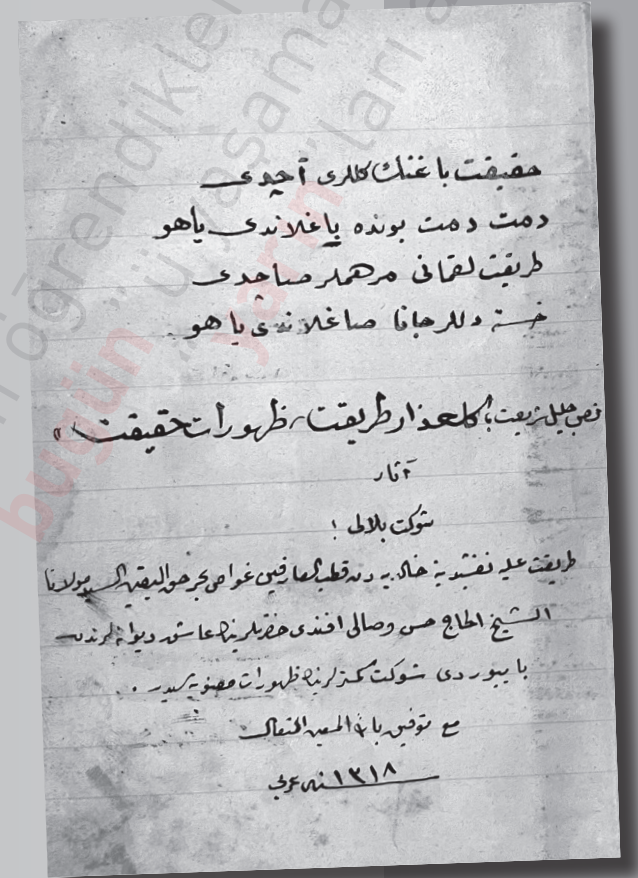
Dr. Kadriye Hocaoğlu Alagöz

Bursa, 2024

“dün”den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

ŞEVKET BİLÂLÎ DİVAN

METİN

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

‘Uşşâka safâ
Ehl-i dile vefâ
Bilmeyene hayfâ
Mecmû‘a-i şî‘r-i hafâ

Hakikat bâğımın gülleri açdı
Demet demet bunda bağlandı yâ hû
Tarikat Lokmânı merhemler saçdı
Hasta diller cânâ sağlandı yâ hû

**Nass-ı celil-i şerî‘at, gül-‘izâr-ı tarikat, zuhûrât-ı hakikat
Âsâr-ı Şevket Bilâlî**

Tarikat-ı ‘aliyye-i Nakşbendiyye-i Hâlidîyyeden kutbu’l-‘ârifin
gavvâs-ı bahr-i hakke’l-yakîn es-seyyîd Mevlânâ eş-Şeyh el-Hâc Ha-
san Visâlî Efendi hazretlerinin ‘âşık-ı divânelerinden Bayburdî Şev-
ket kemterlerinin zuhûrât-ı ma‘neviyesidir.

Ma‘ tevfik bi’llâhi’l-mu‘îni’t-te’âl

Sene ‘Arabî 1318/1900-01

Meded yâ rahmete'n li'l-'âlemîn*

[Harf-i] Elif

1**

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Varlığın şehrin yıkıp gel 'aşka mihmân ol şehâ
Zümre-i merd-i İllâhî 'aşkı etmiş rehnümâ
2. Cümle eşyâyı muhîtdir şâh-ı 'aşkın pertevi
"Küntü kenz"¹in sırrı 'aşkdır miftâh-ı bâb-ı Hudâ
3. Âhiri yokdur bu 'aşkın bulmadılar evvelin
Kâ'inâtın aslı 'aşkdır 'aşkile oldu binâ
4. Nâr-ı 'aşka yak bu gönüm ey kerîm-i zü'l-celâl
Her nefesde zikr ü fikrin bana eyle âşinâ

* s. 1.

** s. 1-2.

¹ "Ben, *gizli bir hazine idim*, bilinmeyi diledim, bunun için (beni bilmeleri için) yarattıkları yarattım." sözünden kısmî iktibas (Yılmaz, 2013, s. 396).

5. Cezbe-i 'aşkın yetişdir mâsivâ sevdâsın al
Nûr-ı 'aşkın yak gönülde tâ ki olsun rûşenâ
6. Tamu içre olsa 'âşık 'aşkile cennet olur
Âşiyânı cennet olsa lîk külhândır ana
7. Rehnümâ-yı râh-ı Mevlâ ister isen Şevketâ
Terk-i cân et pîr-i 'aşka olasın vasla sezâ

2*

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Derûn-ı sîneden her ân hemân bir âh olur peydâ
Zihî derd-i İllâhî kim hemân eyvâh olur peydâ
2. Gönülden berk uran eyvâh huzûr-ı hazrete vardı
Sadâkatde mukîm ol dil sana bir câh olur peydâ
3. Cemâlinden nikâb açsa celâli setr eder anı
Gülü bülbül eğer koksa diken nâ-gâh olur peydâ
4. Kemâl ehli zuhûr eder velî çokdur bu 'âlemde
Anı fehm eylemez münkir nice bedhvâh olur peydâ
5. "Kasemnâ"²-yı tecellâda eğer taksimde aldinsa
Hakikat mâyesi varsa sana dergâh olur peydâ
6. 'Anâsır perdesin kaldır görünsün çeşmine cânân
Tecellâ-yı cemâlinden temâşâ gâh olur peydâ

* s. 3.

² "Rabbinin rahmetini paylaşmak onlara mı düşmüş? Dünya hayatında onların geçimliklerini *biz paylaştırdık*. Bir kısmı diğerini istihdam etsin diye kimini kiminden derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır." (Zuhuruf Suresi, 43/32).

7. Eğer Şevket ikilikden halâs olup olursan bir
Görünmez gözüne eşyâ hemân Allâh olur peydâ

3*

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Her zamân bir 'ârif-i insân olur 'âlem bu yâ
Gün-be-gün pervâneler sûzân olur 'âlem bu yâ
2. İşbu 'âlemde kaderdir hikmeti icrâ eden
Bak neler meydân bulup 'ayân olur 'âlem bu yâ
3. Gördüğün her kimseye hor bakma cânâ dâ'imâ
Ehl-i diller hırkada pinhân olur 'âlem bu yâ
4. Dehr-i dúnun matlabı çün varma nâ-dân bâbına
Maksûdun yâ redd olur ihsân olur 'âlem bu yâ
5. Çarha minnet eyleme hiç zevkine bak ey gönül
Meks-i zindânın sonu rindân olur 'âlem bu yâ
6. Meclis-i 'uşşâk içinden kendini dûr eyleme
Zâr olur efgân olur nâlân olur 'âlem bu yâ
7. Bâb-ı Mevlânâda Şevket rûz u şeb mihmân olan
On sekiz bin 'âleme sultân olur 'âlem bu yâ

4*

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Ben münâdfiyem bugün her cânâ olsun es-salâ
Nâr-ı 'aşkda kül olan insâna olsun es-salâ

* s. 4.

** s. 5.

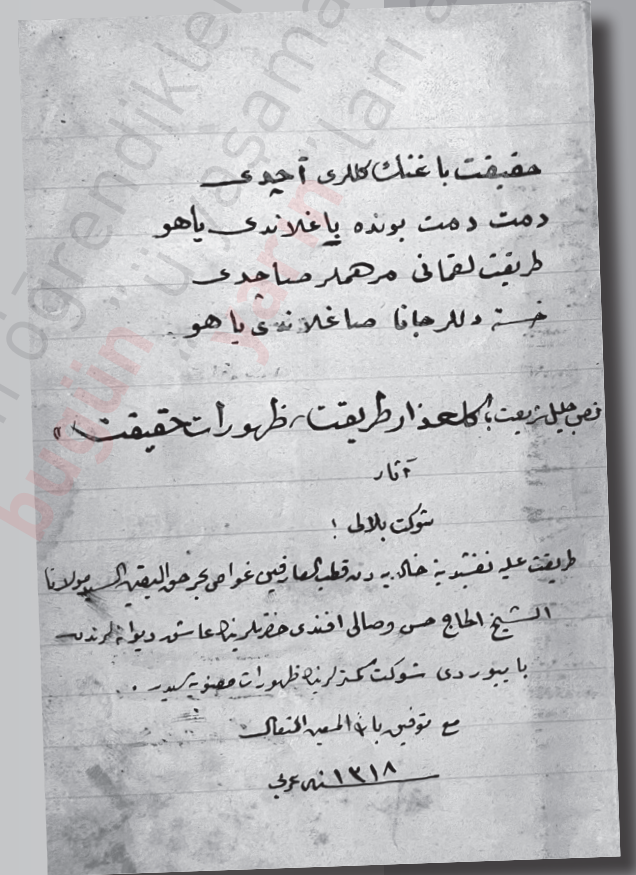
Kaynakça

- Aksoy, Ö. Asım (1995). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Aksu, B. Tezcan, Akalın, Ş. Halûk ve Toparlı, Recep (2022). *Türk Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Algar, Hamid (1997). "Hâlidîyye". *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*. XV, ss. 295-296.
- Algar, Hamid (2007). *Nakşibendilik*, (çev. Cüneyd Köksal vd.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Bilkan, Ali Fuat (2011). *Nâbî Dîvânı*, C. II. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Canım, Rıdvan (2014). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Dilçin, Cem (2005). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülüm, Emrah (2013). *XV. Yüzyılın İlk Yarısında Telif Edilen Divanlarda Atasözleri ve Deyimler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- İpekten, Haluk (2011). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Köksal, M. Fatih (2009). "Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 3(3), ss. 63-86.
- Köksal, M. Fatih (2014). "Şevket, Şevket Bilâli". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-sevket>. [Erişim Tarihi: 13 Ocak 2024].
- Köksal, M. Fatih (2016). *Son Dönem Divan Şairlerinden Kütahyalı Vasfî Divanı*. İstanbul: Kesit Yayınları.

- Köksal, M. Fatih, Mücahit Kaçar ve Mevlüt İlhan (2018). *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe El Yazmaları Kataloğu*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Köksal, M. Fatih (2021). “Divan (Şevket)”. *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-sevket>. [Erişim Tarihi: 13 Ocak 2024].
- Kur’ân-ı Kerîm*. <https://kuran.diyaret.gov.tr/Tefsir/>.
- Mengi, Mine (1999). “Rind ve Zâhid Tipleri, Orta İnsan Tipi”. *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler* (ed. Mehmet Kalpaklı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, ss. 288-290.
- Oğuz, M. Öcal (ed.) (2020). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Onay, Ahmet Talat (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i* (haz. Cemal Kurnaz). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. I-III*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (1996). *Klasik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Sûfi yahut Zâhid Hakkında*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Şevket Bilâli (yz.). *Divan*. MFK Kütüphanesi, Nu. 129. D. 14.
- Temur, Şükran (2011). “19. Yüzyılda Bilinmeyen Bir Eser: Bayburtlu Şevket Bilâli Divanı”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi-International Journal of Social and Economic Sciences*, C. 1, S. 2, ss. 5-8.
- Toparlı, R. ve Çögenli, M. S. (2014). *Osmanlı Türkçesinde Kullanılan Arapça ve Farsça Edatlar, Zarflar, Deyimler ve Terimler*. Sivas: Be Yayınları.
- Uludağ, Süleyman (1997). “Anadolu’da Hâlidilik”. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*. XV, ss. 296-299.
- Usluer, Fatih (2014). *Hurufilik*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Uzun, Mustafa. (2006). “Muharremiyye”, *DİA*, Cilt: XXXI, (8-9). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yardımcı, Mehmet (2002). *Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Vassâf, Osmânzâde Hüseyin (2011). *Sefîne-i Evliyâ, C. II*, (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Yılmaz, Mehmet (2013). *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Kesit Yayınları.

ŞEVKET BİLÂLÎ DİVAN

TIPKIBASIM

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

حقیقت باغلتك كلارى آجوى
دمت دمت بونده ياغاندك باهو
طريق لغتافى محمد صاحبك
خسته دلارجانا صاغلاندى باهو

نصیب نیفت؛ لكعدار طریقت نظر اول تحقیقت

آثار

شكوت بالاول !

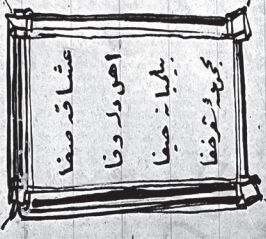
طریقت علی تقدیر خاکیه در قطره ای نفیس غوامی خورالیه کس بر لانا
السبح الطاج صوم وصالی افندی خفته لر نه عاشقه دیولم لر نه
با بیوردی شکوت کت لر لر نه ظهورات مهنو کسیر

مع توفیق باهیه السیه الشفاک

۱۸۱۸ لاندی

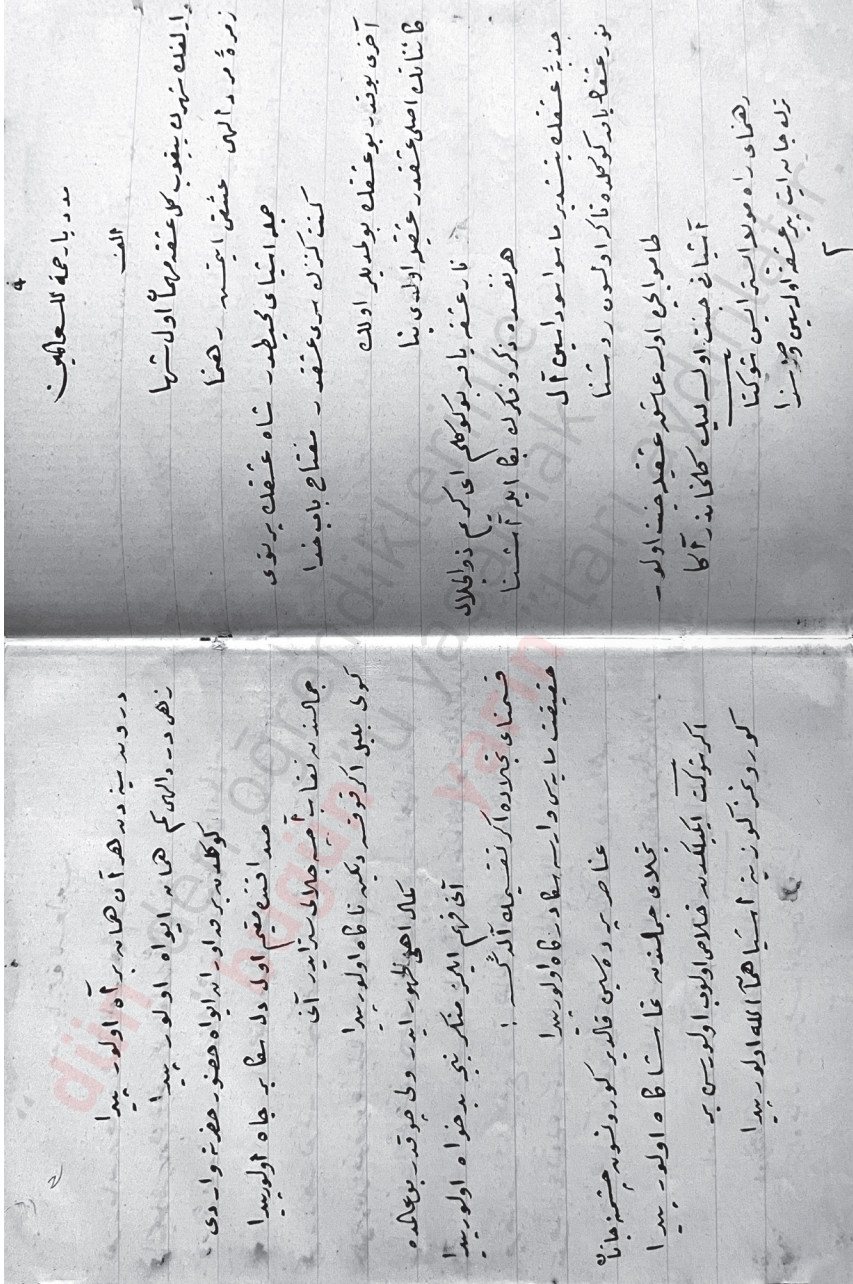
عزله

۱ صحیفه جاوید منیر کورد ۱۸۱۸ لاندی لر نه یازیلدی
۲ وصف حال ویرتیر سحر الای عی نقلم
۳ صحیفه جاوید نصیب افقوان

اندی اول صنایع
شکوت احمد

با بیوردی

ŞEVKET BİLÂLÎ DİVANI

Bayburtlu Şevket Bilâfî'nin bilinen tek eseri *Divan*'ı aracılığıyla hayatı, edebî kişiliği ve mezhebi ile ilgili bilgilere ulaşılabilmektedir. Eserin tespit edilen tek nüshası, M. Fatih Köksal'ın şahsi kütüphanesinde Yz. 37-D.14 numarada kayıtlıdır. Nüshada yer yer bulunan karalamalar, eklemeler, çıkarımlar ile bazı şiirlerin baş kısmına veya altına kısa kısa yazılan notlar, eserin müellif hattı yahut şairin gözden geçirdiği bir nüsha olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca eserin tertibine, nazım şekilleri ve vezinle ilgili hususiyetlerine dikkat edildiğinde klasik tertipten uzak bir divan olduğunu söylemek mümkündür. *Şevket Bilâfî Divanı* başlıklı çalışma, tespit edilebilen bilgiler ışığında son dönem mutasavvıf şairlerden birini, edebiyat tarihine kazandırmayı amaçlamaktadır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6769-97-7

